

Боби Бадаревски

Cheryl Brown Travis (ed.)
Evolution, Gender, and Rape,
 MIT Press, 2003.

Дали мажот и жената се биполарни опозиции во постојаниот конфликт на интереси? Дали сме еволуирале на тој начин? Дали тоа придонесува за една еволуциска, генетичка база за сексуалната агресија? Афирмативниот одговор на овие прашања, поместени во книгата *Природна историја на силувањето: Биолошка основа на сексуалната агресија* од Торн-Хил и Палмер (*Natural History of Rape: Biological Bases of Sexual Coercion*, Thorn-Hill and Palmer, 2000), е предмет на повторно разгледување во книгата *Еволуција, род и силување (Evolution, Gender, and Rape*, MIT Press, 2003), збирка текстови во уредништво на Шерил Браун Тревис. Основната теза во *Природна историја на силувањето*, сфаќањето за силувањето како еволуциски продукт, е предмет на анализа од различни аспекти и приоди. Главна карактеристика на овие разгледувања е потенцирањето на темите на родот, сексуалноста и на еволуцијата, како клучни за разбирањето на сексуалната агресија односно силувањето.

Стратешки погледнато, интенцијата на книгата е да покаже дека еволуцискиот пристап не е сексистички. Идејата е дека феминистичките и родовите истражувања можат во своите позиции да ги вклучат принципите и резултатите на еволуциската психологија и на

Bobi Badarevski

Cheryl Brown Travis (ed.)
Evolution, Gender, and Rape,
 MIT Press, 2003.

A janë burri e gruaja opozita bipolare në konfliktin e vazhdueshëm të interesave? A kemi evoluar në këtë mënyrë? A kontribuon kjo për një bazë evolutive, gjenetike për agresionin seksual? Përgjigja afirmative në këto pyetje të vendosura në librin *Historia natyrore e përdhunimit: Baza biologike e detyrimit seksual* nga Thorn-Hill e Palmer (*Natural History of Rape: Biological Bases of Sexual Coercion*, Thorn-Hill and Palmer, 2000) është lëndë e shqyrtimit të sërishëm në librin *Evolucioni, gjinia dhe përdhunimi (Evolution, Gender, and Rape*, MIT Press, 2003) përmbledhje tekstesh në redaksi të Sheril Braun Trevis-it. Teza themelore në *Historinë natyrore të përdhunimit*, botëkuptimi për përdhunimin si produkt evolutiv është lëndë e analizës nga aspekte e qasje të ndryshme. Karakteristikë kryesore e këtyre shqyrtimeve është theksimi i temave të gjinisë, seksualitetit dhe të evolucionit, si kyçe për kuptimin e agresionit seksual përkatësisht të përdhunimit.

Shikuar nga aspekti strategjik intenca e librit është të tregojë se qasja evolutive nuk është seksistike. Ideja është se hulumtimet feministe dhe gjinore mundën në pozitë e tyre t'i përfshijnë parimet e rezultatet e psikologjisë evolutive dhe të sociobiologjisë. Një pozitë e këtyre na

социобиологијата. Ваквата позиција повторно не навраќа на старата дихотомија вродено/стекнато, како основа за теориите за човечкото однесување. Анализата на Викерс и на Кичер (Vickers and Kitcher) ја пародира сосема релната можност дека сексуалната агресија е еволуциски одредена. Според нив, природната селекција не ги оформува човековите однесувања на директен начин, туку посредно, преку влијанието на психолошките механизми што го проникнуваат поведението и коишто се негова база. Според Идри Собстил (Edrie Sobstyl), тоа значи дека природната селекција не придонесува за појавата на силување, туку, еволуциски посматрано, постојат две алтернативи: или умот на некои мажи содржи направа со специјална намена, таканаречен модул, којшто во машката неврофизиологија низ милениумите на репродуктивен притисок, и тоа врз генетска база, ги наведува да извршуваат силување. Или, силувањето е последица на модул, кој при несоодветно извршување на функцијата поттикнува на агресивно сексуално однесување. Во овој контекст, силувањето е повеќе случаен резултат отколку функционално поведение.

Како и да е, останува прашањето: има ли емпириски наоди кои одат во прилог на развивање на тезата за сексуалната агресија односно на силувањето како резултат на еволуцијата? Ми се чини дека одговорот понуден низ книгата е негативен. Постоечките емпириски материјали се само контингентни илустрации, понудени во прилог на тезата. Сексуалната агресија претставува тема преку која повторно се поставува прашањето на научното ипитување на фактите за сексуалното однесување на човекот. Ќе се случи ли приближување на експерименталните науки и културно-социолошки инспирираните теории низ дискурсот на теоријата за еволуцијата?

kthen përsëri në dihotominë e moçme e lindur\ë fituar, si bazë për teoritë e sjelljes njerëzore. Analiza e Vickersit dhe e Kitcherit (Vickers and Kitcher) e parodon tërësisht mudësinë reale se agresioni seksual është e përcaktuar në mënyrë evolutive. Sipas tyre seleksioni natyror nuk i formon sjelljet njerëzore në mënyrë të drejtpërdrejtë, por në mënyrë të zhdrejtë, përmes ndikimit të mekanizmave psikologjike që e thurin sjelljen dhe të cilat janë baza e tij. Sipas Idri Sobstil-it (Edrie Sobstyl), kjo do të thotë se seleksioni natyror nuk kontribuon për paraqitjen e përdhunimit, por kundruar në mënyrë evolutive ekzitojnë dy alternativa: ose truri i disa burrave përmban ndonjë mekanizëm me qëllim special, të ashtuquajtur modul, i cili në neurofiziologjinë e burrit nëpër mileniume të shtypjes reprodutive edhe atë në bazë gjenetike i çon të bëjnë përdhunim. Ose përdhunimi është pasojë e modulit i cili gjatë kryerjes joadekuate të funksionit nxit sjelljen agresive seksuale. Në këtë kontekst përdhunimi është më shumë rezultat i rastit se sa sjellje funksionale.

Si do që të jetë, mbetet pyetja: a ka rezultate empirike të cilat shkojnë në dobi të zhvillimit të tezës për agresionin seksual, përkatësisht të përdhunimit si rezultat i evolucionit? Më duket se përgjigja e ofruar në libër është negative. Materialet ekzistuese empirike janë vetëm ilustrime kontigjente, të ofruara në dobi të tezës. Agresioni seksual paraqet një temë përmes së cilës përsëri shtrohet pyetja e hulumtimit shkencor të fakteve për sjelljen seksuale të njeriut. A do të ndodhë afrimi i shkencave eksperimentale dhe teorive të frymëzuara me kulturo-sociologji nëpër diskursin e teorisë së evolucionit?

Përkthim: Lindita Ahmeti